

Hjelmeland Sparebank

Basel II PILAR III

31.12.2013

Publisert 22.04.2014

Innholdsfortegnelse

1	BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER.....	3
1.1	Introduksjon til kapitaldekningsregler.....	3
2	ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV	4
2.1	Ansvarlig kapital	4
2.2	Kapitalkrav.....	5
3	STYRING OG KONTROLL AV RISIKO.....	6
3.1	Innledning.....	6
3.2	Organisering og ansvar.....	6
3.3	Risikoområder	7
3.4	Bankens godtgjørelsesordning	7
4	RISIKOOMRÅDER	8
4.1	Kredittrisiko - Standardmetoden.....	8
4.2	Egenkapitalposisjoner	12
4.3	Renterisiko.....	12
4.4	Likviditetsrisiko.....	13
4.5	Markedsrisiko	13
4.6	Operasjonell risiko.....	14
4.7	Forretnings-, omdømme- og strategisk risiko	15

1 BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER

1.1 Introduksjon til kapitaldekningsregler

Dette dokumentet gir en presentasjon av risiko- og kapital situasjon i Hjelmeland Sparebank. Dokumentet skal dekke de spesifikke krav om offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar III) som pålegges banken i kapitaldekningsregelverk (Basel II).

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2013 med mindre annet fremgår

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar I: Minimumskrav til ansvarlig kapital

De metodene som banken bruker ved beregning av minimumskravene for henholdsvis kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko er vist i figuren nedenfor

Type risiko	Valgt metode
Kredittrisiko	Standard
Markedsrisiko	Standard
Operasjonell risiko	Basis

Pilar II: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Banken skal ha en prosess for å vurdere samlet kapitalbehov i forhold til risikoprofil samt en strategi for å vedlikeholde sitt kapitalnivå. Tilsynsmyndighetene skal overvåke og evaluere bankens interne vurdering av kapitalbehov og tilhørende strategi. Tilsynet skal sette i verk passende tiltak dersom de ikke anses prosessen for å være tilfredsstillende.

Pilar III: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Formålet med Pilar III er å supplere minimumskravene i Pilar I og den tilsynsmessige oppfølgingen i Pilar II. Pilar III skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere bankens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll.

Informasjonen skal offentliggjøres og oppdateres minimum årlig. For øvrig er banken pålagt å offentliggjøre informasjon som anses egnet til å påvirke beslutningen til brukere av informasjonen i forbindelse med økonomiske forhold, senest 30 dager etter at banken er eller burde vært klar over forholdet. Informasjonen skal offentliggjøres på internett, og skal være tilgjengelig i minst fem år fra tidspunkt for offentliggjøring.

Banken inngår i rapporteringspliktig konsern da banken eier 70 % av Ryfylke Eiendomsmegling AS. Alt i denne rapporten er likevel på banknivå da aktiviteten til datterselskapet er vurdert som uvesentlig.

2 ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

Den ansvarlige kapitalen består av kjernekapital og tilleggskapital. Ved beregning gjelder fradrag, tillegg og begrensninger i forhold til kapitalforskriftens definisjoner. Alle tall oppgis i hele tusen.

2.1 Ansvarlig kapital

Beregningsgrunnlag, ansvarlig kapital og kapitaldekning pr. 31.12.2013.

	Basel II
Kjerne kapital	
Egenkapitalbeviskapital (111 770 -8 000)	103 770
Sparebankens fond	87 223
Gavefond	5 390
Utjevningfond	38 366
Overkursfond	1 125
Ren kjernekapital	235 874
Hybrid kapital, fondsobligasjon	18 000
<i>-Herav omfattet av overgangsbestemmelsen</i>	<i>18 000</i>
Fradrag i kjernekapital:	
Fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	9 345
Overfinansiering av pensjonsforpliktelser (netto)	3 221
Sum fradrag	12 566
Sum kjernekapital	241 308
Tilleggskapital:	
Tidsbegrenset ansvarlig lån	30 000
Sum Tilleggskapital	30 000
Fradrag i tilleggskapital:	
Fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	9 345
Sum fradrag	9 345
SUM ANSVARLIG KAPITAL	261 963
Risikoveid beregningsgrunnlag	
Kredittrisiko	1 211 323
Operasjonell risiko	99 538
Markedsrisiko	0
Fradrag i beregningsgrunnlaget	31 189
Totalt beregningsgrunnlag	1 279 672
Ren kjernekapital	17,5%
Kjernekapitaldekning	18,9%
Kapitaldekning	20,5%

Ansvarlig obligasjonslån

Bankens tidsbegrensa ansvarlige lån pr kr 30 mill har en kupongrente på 6 mnd NIBOR + 6,75 basispunkter med regulering hver sjette måned. Forfall er 14.08.2019, men mulighet for innløsningsrett i august 2014.

Fondsobligasjon

Banken har en fondsobligasjon på kr 20 mill. Renten er 3 mnd NIBOR + 1,45 basispunkter. Renteregulering er hver tredje måned. Denne har ubegrensa løpetid. Ble tatt opp i juni 2005, og kan innløses første gang i juni 2015. Dette forutsetter godkjenning fra Finanstilsynet. Den ble kjøpt til underkurs kr 0,4 mill. I desember 2012 ble det kjøpt tilbake kr 2 mill av denne til underkurs på kr 0,2 mill.

2.2 Kapitalkrav

Minimumskravet til ansvarlig kapital:

Engasjementskategorier	
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter	580
Offentlig eide foretak	787
Multilaterale utviklingsbanker	0
Internasjonale organisasjoner	0
Institusjoner	3 072
Foretak	6 388
Massemarkedsengasjementer	0
Eng. med pantesikkerhet i bolig	75 316
Forfalte engasjement	358
Høyrisikoengasjement	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	761
Andeler i verdipapirfond	0
Øvrige engasjementer	9 644
Kapitalkrav kredittrisiko	96 906
<i>Kapitalkrav markedsrisiko 1)</i>	0
<i>Kapitalkrav operasjonell risiko 2)</i>	7 963
Fradrag i kapitalkravet	2 495
Totalt kapitalkrav	102 374

- 1) Banken har ikke engasjementer som medfører rapporteringsplikt for markedsrisiko.
- 2) Banken benytter basismetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke den operasjonelle risiko. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år multiplisert med 12.5, beregnet ved regnskapsårets slutt. Inntektsposter som medtas i beregningsgrunnlaget følger § 42-1 (3) i kapitalforskriften.

3 STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

3.1 Innledning

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Kapitalbehovsvurderingen skal være framoverskuende. Dette innebærer at bankens kapitalbehov skal vurderes i forhold til nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også vurderer behovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer med videre.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoer, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoene. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Banken stresstester effekten på kapitaldekningen av et alvorlig økonomisk tilbakeslag/nedgangskonjunktur. Banken gjennomfører også egen stresstester av likviditetsrisiko.

Banken har vedtatt et minimumsnivå for kapital som skal gjenspeile bankens samlede risikotoleranse. Vurderingen er basert på beregnet kapitalbehov, offentlige krav og markedets forventninger. Det er etablert et sett av handlingsregler, hvor det fremgår hvilke tiltak som skal iverksettes ved ulike nivåer av faktisk kapital.

Styret har godkjent utforming og metodevalg for kapitalbehovsvurderingen og stresstester.

3.2 Organisering og ansvar

Ansvar og gjennomføring av bankens risikostyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operative enhet.

Styret

Har ansvar for å påse at banken har en ansvarlig kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet, samt sørge for at banken er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastsetter videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i banken, samt etiske regler som skal bidra til en høy etisk standard.

Banksjef

Har ansvaret for den overordnede risikostyringen, herunder ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i banken, og at risikoeksponeringen overvåkes. Banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Alle ledere

Har ansvar for å styre risiko og sikre god intern kontroll innenfor eget område i tråd med bankens vedtatte risikoprofil. For å sikre god økonomisk og administrativ styring, skal den enkelte leder ha nødvendig kunnskap om vesentlige risikoforhold innenfor eget område.

Revisor

Banken har ikke intern revisjon. Bankens ekstern revisjon etterprøver om rutiner og retningslinjer etterleves, samt vurderer om bankens modellverk knyttet til risiko- og kapitalstyring gir et riktig uttrykk for bankens samlede risiko- og kapital situasjon. Ekstern revisor utarbeider årlig en uavhengig bekreftelse av bankens intern kontroll som også inneholder vurdering av bankens ICAAP analyse.

Ekstern revisor er BDO ved statsautorisert revisor Inge Soteland som avgir sin revisjonsberetning med basis i disse i tillegg til egen revidering av banken.

3.3 Risikoområder

Banken eksponeres for ulike typer risiko. De viktigste er:

Kredittrisiko	Er risikoen for tap som følge av kunders eller andre motparters evne og vilje til å oppfylle sine forpliktelser
Likviditetsrisiko	Er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.
Markedsrisiko	Er risikoen for tap som følge av endringer i observerbare markedskurser som renter, verdipapirkurser og valutakurser
Operasjonell risiko	Er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.
Forretningsrisiko	Er risikoen knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeatferd.
Omdømmerisiko	Er risikoen for svikt i inntjening og tilgang på funding på grunn av sviktende omdømme hos kunder, motparter og/eller myndigheter.
Strategisk risiko	Er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger

3.4 Bankens godtgjørelsesordning

Styret har gitt retningslinjer for godtgjørelse som omfatter alle former for godtgjørelse til bankens ansatte. Retningslinjene skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Det vises til note 18 i årsrapporten

Banken har en generell ordning for variabel godtgjørelse som defineres inn under pkt 5: Unntak i Finanstilsynets rundskriv av 21.02.2011 "Godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond".

Ordninger omfatter hele banken og gir ikke incentiveeffekt når det gjelder overtakelse av risiko.

Den variable godtgjørelsen skal ikke utgjøre mer en maksimalt 1,5 ganger månedslønn per ansatt per år.

4 RISIKOOMRÅDER

4.1 Kredittrisiko - Standardmetoden

Definisjon

Kredittrisiko defineres som risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Styring og kontroll

Kredittrisiko styres gjennom egne styringsdokumenter og bevilgningsreglement. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kredittfullmakt til banksjef innenfor visse rammer. Banksjef kan videre delegerer fullmakter. De delegererte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og akkumulert risiko.

Kompetente medarbeidere som har analytisk evne og god innsikt i risikoelementer knyttet til kunden er den viktigste forutsetning for at banken skal kunne realisere sin målsetting. Løpende kompetanseutvikling er en nødvendig innsatsfaktor for å bygge opp og vedlikeholde kompetansen. Det er lederne innen privat- og bedriftsmarkedet sitt ansvar å sørge for at medarbeidere har eller utvikler den nødvendige kredittkompetanse.

Banken bruker egne risikoklassifiseringssystemer i forbindelse med bevilgning av kreditter og som grunnlag for kategorisering av kredittporteføljen. Modellene differensierer kundene basert på økonomi og sikkerhet og kategoriserer kundene i 5 risikoklasser A til E hvor A er beste klassifisering. Bankens etterstreber å prise kredittrisiko og har etablert prismatriser for deler av utlånene basert på risikoklassifiseringssystemet.

Styret får kvartalsvis risikorapport, hvor porteføljekvaliteten fordeles mellom PM og BM. Rapporten viser også utvikling i kvaliteten. I tillegg er det en beskrivelse av bankens største engasjementer til enhver tid. Det rapporteres i forhold til rammer angitt i bankens kredittpolicy.

Risikokonsentrasjon, store engasjementer og grupper av engasjementer hvor det er en eller et fåtall felles risikodrivere som kan påvirkes samtidig, skal begrenses.

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også banken kredittrisiko. Styret gjennomgår årlig bankens policy for markedsrisiko hvor det fastsettes rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalramme for eksponering per sektor og per utsteder.

Kreditteksponering

Tabellene nedenfor viser bankens totalengasjement fordelt på geografi, kundegrupper og risikoklasse. Løpetidstabell viser gjenstående løpetid for eiendeler og gjeld/egenkapital. Alle beløp oppgis i hele tusen kroner.

Engasjementer fordelt på geografiske områder:

Personmarknaden	Brutto utlån		Garantier	
	2013	2012	2013	2012
Utlån og garantier etter geografi				
Hjelmeland kommune	284.761	258.130	12.034	10.567
Strand kommune	552.983	435.062	19.028	13.014
Finnøy kommune	157.287	123.537	746	6.562
Forsand kommune	21.780	14.032	8.279	417
Suldal kommune	58.134	56.874	1.992	2.900
Stavanger kommune	152.514	154.316	13.345	11.142
Elles	227.573	250.400	11.309	10.696
	1.455.032	1.292.351	66.733	55.298
Næringslivsmarknaden	Brutto utlån		Garantier	
Utlån og garantier etter geografi	2013	2012	2013	2012
Hjelmeland kommune	117.302	152.866	858	1.262
Strand kommune	156.816	119.343	23.029	23.903
Finnøy kommune	191.068	174.322	7.829	19.175
Forsand kommune	0	4.975	0	0
Suldal kommune	47.680	52.797	714	1.070
Stavanger kommune	34.096	38.898	8.416	8.674
Elles	69.449	66.750	17.790	19.976
	616.411	609.951	58.636	74.060

Engasjement fordelt på kundeogrupper og bransjer:

Fordeling på næringer.	Brutto utlån	Garantier	Ubenyttet bevilgning	Mislegh. engasjement	Individuelle nedskrivninger	Gruppevis nedskrivninger
	2013	2013	2013	2013	2013	2013
Personkunder	1.455.032	66.733	133.394	5.367	5.315	2.689
Jordbruk, skogbruk, fiske	209.326	2.287	42.798		0	4.862
Transp. og anna tj.yting	50.071	6.237	6.167		5.200	247
Varehand, hotelldrift	49.038	1.300	2.447		1.000	990
Eiendomsforvaltning og drift	138.768	23.377	23.312		3.000	742
Kraft, vassf., bygg&anl.	143.259	25.435	24.393		1.500	2.969
Industri	25.948	0	2.610		0	
Totalt	2.071.443	125.368	235.120	5.367	16.015	12.500

Engasjement fordelt på risiko (A = lavest risiko) med tilhørende nedskrivninger:

Personmarknaden 2013						
Risikoklasse	Brutto utlån	Garantier	Ubenyttet kredittramme	Totalt	Fordeling i %	Individuelle nedskrivninger
Akk. Risikoklasse A	266.490	10.050	57.861	334.401	20,2 %	-
Akk. Risikoklasse B	971.289	41.724	60.464	1.073.477	64,9 %	-
Akk. Risikoklasse C	183.219	14.959	14.217	212.396	12,8 %	-
Akk. Risikoklasse D	13.645	-	624	14.269	0,9 %	-
Akk. Risikoklasse E	20.345	-	157	20.502	1,2 %	5.315
Mangelfullt klassifisert	44	-	71	115	0,0 %	-
Totalt	1.455.032	66.733	133.394	1.655.159	100 %	5.315
Næringslivsmarknaden 2013						
Risikoklasse	Brutto utlån	Garantier	Ubenyttet kredittramme	Totalt	Fordeling i %	Individuelle nedskrivninger
Akk. Risikoklasse A	84.329	2.439	38.688	125.456	16,2 %	-
Akk. Risikoklasse B	268.154	37.385	27.120	332.659	42,8 %	-
Akk. Risikoklasse C	154.642	14.013	29.482	198.138	25,5 %	-
Akk. Risikoklasse D	64.066	3.037	3.084	70.187	9,0 %	-
Akk. Risikoklasse E	45.219	1.762	3.353	50.333	6,5 %	10.700
Mangelfullt klassifisert	0	-	-	0	0,0 %	-
Totalt	616.411	58.636	101.726	776.773	100 %	10.700

Gjenstående løpetid for engasjement og øvrige eksponeringer:

Kassakreditt er med i gruppa inntil 1 mnd.							
	SUM	Inntil 1 måned	Frå 1-3 månader	Frå 3 mnd til 1 år	Frå 1 år til 5 år	Over 5 år	Utan rest- løpetid
Kontantar og krav på sentralbankar	87.900	87.900					
Utlån til kredittinstitusjonar	46.881	40.881		1.500	4.500		
Utlån til kundar	2.071.443	450.715	12.523	61.594	320.397	1.226.214	
Nedskrivningar	-28.515						-28.515
Obligasjonar	184.931	600	16.003	14.995	129.292	24.041	
Eigedelar utan restløpetid	54.504						54.504
Sum eigedelar	2.417.144	580.096	28.526	78.089	454.189	1.250.255	25.989
Gjeld/innskot kredittinstitusjonar	200.000			50.000	150.000		
Innskot frå kundar	1.329.493	1.132.031	86.521	110.941			
Gjeld stifta ved utskr.av verdipapir	580.053			100.000	480.000		53
Gjeld utan restløpetid	23.725						23.725
Ansvarleg lånekapital	48.000				48.000		
Eigenkapital	235.873						235.873
Sum gjeld/eigenkapital	2.417.144	1.132.031	86.521	260.941	678.000	0	259.651
Nto. likviditetseks.balanseposter		-551.935	-57.995	-182.852	-223.811	1.250.255	-233.662
Ikkje balanseførte finans.instrument	80.510		9.830	47.660	19.020	4.000	
Netto likviditetseksponering		-551.935	-48.165	-135.192	-204.791	1.254.255	-233.662

Nedskrivninger på utlån og garantier

Utlån til kunder er vurdert til amortisert kost. Etableringsgebyrer som belastes kunden ved låneopptak, inntektsføres direkte. Alle engasjementer blir fulgt opp ved månedlig gjennomgang av restanselister, overtrekkslister og oppfølging av risikoklassifiseringssystemet.

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer på utlån innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt eller innskuddskonti ikke er innekket innen 90 dager etter at rammekreditten eller kontoen ble overtrukket. Tapsutsatte lån er lån som ikke er misligholdt, men hvor kundens økonomiske stilling innebærer sannsynlighet for tap på et senere tidspunkt. Konstaterte tap på engasjementer er tap som regnes som endelige.

Nedskrivning på enkelte lån og grupper av lån foretas i de tilfeller det foreligger objektive bevis for verdifall. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs bokføring. Nedskrivningen beregnes som differansen mellom utlånets bokførte verdi og nåverdien av estimerte framtidige kontantstrømmer, neddiskontert med utlånets opprinnelige effektive rentesats. Vurdering av om det foreligger objektive bevis for verdifall skal foretas enkeltvis av alle utlån som anses vesentlige. Vesentlige og spesielt utsatte engasjementer gjennomgås kvartalsvis. Spesielt fokusert er engasjementer kategorisert som høy risiko. Der de vurderte sikkerheter åpenbart ikke dekker engasjementet, blir det alltid vurdert nedskrivning ved mislighold. I slike tilfeller blir nedskrivningen alltid foretatt når misligholdet har lengre varighet enn 90 dager. Når det gjelder vurdering av sikkerheter på panteobjekter ved individuelle nedskrivninger, verdsettes disse til antatt virkelig verdi på antatt tidspunkt for realisasjon eller egen overtagelse av sikkerheter. Ved usikkerhet rundt verdi utsettes disse for stressvurdering; typisk vil være 75 % av verdi i normalsituasjon for fast eiendom.

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Gruppededskrivning omfatter bankens vurdering av grunnlaget for verdifall på grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper. Her inngår også utlån vurdert for individuell nedskrivning, men hvor objektive bevis for verdifall ikke er påvist. Følgelig vurderes alle utlån med unntak for de som har vært gjenstand for individuell nedskrivning. Bankens modell for beregning av gruppevis

nedskrivninger baserer seg på forventet tap innen utsatte bransjer i tillegg til de uten objektivt bevis for verdifall.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Kreditt og forringelsesrisiko

Tabell tidligere i rapporten over engasjementer fordelt på kundegrupper og bransjer viser også fordelingen av individuelle og gruppevise nedskrivninger.

Nedenfor fremkommer oversikt over balanseførte og resultatførte tap for 2013.

Forfalte engasjementer er her definert som engasjementer som er misligholdt ved forfallstidspunktet. Engasjementer med verdifall er engasjementer som er gjort gjenstand for individuelle nedskrivninger.

Kostnader førte som tap i perioden	2013
Endr. indiv. nedskrivningar i perioden	2.304
+ endr gruppevise nedskriv. i perioden	-300
+ konst tap med tidl indiv.nedskrivning	2.221
+ konst tap uten tidl indiv.nedskrivning	672
- inngått på tidl konst tap	1.621
= Tapskostnader i perioden	3.276
Misleghaldne lån	2013
Brutto misleghaldne lån før nedskrivning	5.367
- Individuelle nedskrivningar	1.250
Sum misleghaldne lån etter nedskrivning	4.117
Andre tapsutsette lån før nedskrivning	29.616
- Individuelle nedskrivningar	14.765
Andre tapsutsette lån etter nedskrivning	14.851
Individuelle nedskrivningar	2013
Individuelle nedskrivningar 1.1.	13.711
+ auka individuelle nedskrivningar i perioden	2.090
+ nye individuelle nedskrivningar i perioden	7.720
- tilført individuelle nedskrivningar i perioden	7.507
= Individuelle nedskrivningar 31.12	16.015
	2013
Gruppevise nedskrivningar 1.1.	12.800
+/- gruppevise nedskrivningar i perioden	-300
= Gruppevise nedskrivningar 31.12	12.500
= Sum nedskrivningar 31.12	28.515

Bruk av ratingbyråer

Hjelmeland Sparebank anvender ikke ratingbyråer eller eksportkredittbyråer ved kapitalvurderingen.

Sikkerheter

Ved fastsettelse av kapitalkravet benyttes pant i bolig og fritidsbolig. Ved fastsettelse av forsvarlig verdigrunnlag legges sikkerhetens markedsverdi til grunn.

Brutto engasjement med pant i bolig på kr 1.805.430 hvorav kr 1.515.077 er nedbetalingslån og kr 290.353 er rammelån.

Motpartsrisiko for derivater

Banken har inngått renteswap-avtaler for å redusere bankens eksponering ovenfor rentesvingninger i balanseposter. Avtalene er rene sikringsforretninger. Pr. 31.12.2013 har banken renteswap for fastrentelån på kr 80,5 mill. Totalt utgjør fastrentelån kr 84,1 mill. Banken har rentesikret eget obligasjonslån på kr 30,0 mill.

Avtalene behandles som sikringsforretninger, og verdsettes dermed regnskapsmessig etter samme prinsipper som den sikrede post.

4.2 Egenkapitalposisjoner

Aksjer, andeler og grunnfondsbevis deles i to grupper, omløpsmidler og anleggsmidler. Banken har ikke omløpsportefølje pr 31.12.2013.

Anleggspapirer, aksjer og grunnfondsbevis som er begrenset til varig eie er vurdert til anskaffelseskost. Nedskrivning blir foretatt når de virkelige verdiene er vesentlig lavere enn anskaffelseskost og verdifallet vurderes som varig. Virkelig verdi/markedsverdi av børsnoterte aksjer defineres som børskurs pr 31.12.2013. For eiendeler som ikke omsettes i et regulert marked er den virkelige verdien fastsatt på ulike grader av skjønn.

	2013
Eigenkapitalbevis	1.903
Anleggsaksjar	31.160
Datterselskap	4.522
SUM	37.585

4.3 Renterisiko

Renterisikoen oppstår som følge av at de enkelte eiendels- og gjeldspostene har ulik gjenstående rentebindingstid. I banken er renterisikoen knyttet til fastrente utlån, obligasjonsporteføljen og fastrente innlån.

Bankens styre har vedtatt rammer for den totale renterisikoen. Banken styrer renterisikoen mot det ønskede nivå gjennom rentebindingen på plasseringer og innlån, samt ved bruk av rentederivater. Bankens renterisiko er å anse som moderat.

Renterisiko måles og rapporteres årlig gjennom beregning av effekten på instrumentenes virkelige av en renteendring hvor hele rentekurven forutsettes å parallellforskyve seg med 1 prosentpoeng.

Netto renterisiko (alle beløp i NOK) har utviklet seg slik gjennom året:

Renterisiko pr. 01.01.2013	kr 0,3 mill
Renterisiko pr. 31.12.2013	<u>kr 0,3 mill</u>
Endring i renterisiko 2013	<u>kr 0,0 mill</u>

4.4 Likviditetsrisiko

Definisjon

Likviditetsrisiko er risikoen for ikke å være i stand til å innfri sine forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

Styring og kontroll

Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i policy for likviditetsrisiko, som setter rammer for likviditetsrisiko gjennom rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller, krav til langsiktig finansiering, størrelse på udisponerte trekkrettigheter, størrelsen på likviditetsreserver og lengden på den tidsperioden som banken skal være uavhengig av ny finansiering fra penge- og kapitalmarkedet. Policy for likviditetsrisiko vedtas av styret og revideres minst årlig. Det rapporteres til styret hver måned.

Likviditetsrisiko styres på overordnet nivå etter en rekke parametre, hvor likviditetsindikator, overlevelseshsmål, netto likviditetsbuffer og forfallsstruktur er blant de vesentligste.

Likviditetsindikatoren måler forholdet mellom bankens stabile finansiering og bankens illikvide eiendeler, mens finansieringsgraden viser bankens innskudd i forhold til utlån.

Banken skal hovedsakelig finansiere sin virksomhet gjennom egenkapital og innskudd fra kunder. Det søkes å oppnå en innskuddstruktur med mange mindre innskudd da banken ikke skal gjøre seg avhengig av store enkeltinnskudd. Når det gjelder innlånskilder forøvrig legger banken vekt på diversifisering hvor så vel långivere, perioder og instrumenter inngår. Banken legger vekt på at likviditetsrisikoen skal være fra lav til moderat.

Bankens likviditet

Innskudd fra kunder er bankens viktigste fundingkilde. Innskuddsdekninger, målt som innskudd i prosent av brutto utlån, var pr. 31.12.2013 på 64,2 %.

Likviditetssituasjonen er tilfredsstillende, med likviditetsindikator 1 og 2 pr. 31.12.2013 på hhv 103,7 og 110,7. På samme tid utgjorde udisponerte trekkrettigheter kr 100,0 mill. Den totale fundingen fra verdipapirmarkedet og andre banker var pr. 31.12.2013 kr 828 mill (nominelle verdier). Av dette har kr 150 mill forfall i 2014. I tillegg vil ansvarlig lån kr 30 mill bli innløst på call i august 2014.

4.5 Markedsrisiko

Definisjon

Markedsrisikoen er risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i verdipapirer og som følge av fundingsaktiviteten, samt rente- og valutahandel.

Portefølje

Porteføljen av verdipapirer (ikke aksjer og aksjefond) forvaltes av Eika Kapitalforvaltning AS.

Eika Kapitalforvaltning AS									
Totalportefølje fordelt på sektor/bransje									
Hjelmeland Sparebank									
31. desember 2013									
Security	Quantity	Unit Cost	Total Cost	Price	Markeds Verdi	Mrk.verdi+ Pl.rente	Accrued Interest	Unrealized Gain/Loss	Pct. Assets
LIKVIDITET									
Bankinnskudd	0	?	2 153 631,23	?	2 153 631,23	2 153 631,23	0,00	0,00	1,15
Div. inntekter/kostnader	0	?	56 915,51	?	56 915,51	56 915,51	0,00	0,00	0,03
	0		2 210 546,74		2 210 546,74	2 210 546,74	0,00	0,00	1,18
RENTEPAPIRER									
Energi - Oljeservice	69 853	564,54	394 347,96	333,74	233 125,91	233 125,91	0,00	-161 222,04	0,12
Fondsobligasjoner	14 500 000	100,60	14 710 950,00	97,50	14 040 850,00	14 059 444,72	18 594,72	-670 100,00	7,50
Forretningsbanker	5 000 000	100,30	5 015 000,00	101,24	5 062 055,00	5 076 505,00	14 450,00	47 055,00	2,71
Industri	163 071	99,75	162 663,32	1,00	1 630,71	1 630,71	0,00	-161 032,61	0,00
Kommuner/Kommunal garanti	35 000 000	100,00	35 046 070,00	100,02	35 047 193,00	35 179 287,92	132 094,92	1 123,00	18,76
Kraftselskap 100% vektet	10 000 000	100,12	10 012 000,00	98,44	9 843 540,00	9 871 178,89	27 638,89	-168 460,00	5,26
Obligasjoner med fortrinnsrett	95 000 000	99,80	95 184 300,00	100,51	95 480 860,00	95 665 747,50	184 887,50	296 560,00	51,02
Sparebanker	25 000 000	99,98	25 067 150,00	100,04	25 136 119,00	25 196 157,61	60 038,61	68 969,00	13,44
	184 732 924		185 592 481,28		184 845 373,62	185 283 078,26	437 704,64	-747 107,66	98,82
TOTAL PORTFOLIO	184 732 924		187 803 028,02		187 055 920,36	187 493 625,00	437 704,64	-747 107,66	100,00

Styring og kontroll

Markeds risiko styres og overvåkes med bakgrunn i rammer vedtatt av styret gjennom bankens policy for markedsrisiko og ihht gjeldende forskrifter. Policy for markedsrisiko gjennomgås og revideres årlig av styret. Det rapporteres månedlig til styret i forhold til rammene i policy.

I banken er markedsrisikoen i prinsippet begrenset med bakgrunn i:

- Få verdipapirer med høy durasjon
- Banken har løpende sikring av renterisikoen gjennom swap avtaler. Bankens restrisiko vurderes som moderat.
- Bankens eksponering i egenkapitalmarkedet utover eierinteresse i Terra Gruppen er ubetydelig.
- Bankens transaksjoner i utenlandsk valuta er ubetydelig.

4.6 Operasjonell risiko

Definisjon

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Styring og kontroll

Styring og kontroll av operasjonell risiko omfatter:

- Overordnet risikostyring og kontroll
- Operativ styring og kontroll
- Intern kontroll
- Ekstern revisors kontroll

Bankens styring og kontroll med operasjonell risiko inngår som en viktig del bankens arbeid ihht forskrift for styring og kontroll. Sentralt i bankens overordnede styring og kontroll av operasjonell risiko er bankens årlige vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer. Policy for operasjonell risiko revideres årlig av styret. Det rapporteres kvartalsvis til styret med kvantifisering av de ulike operasjonelle risikoer.

Det operative ansvaret for styring og kontroll av operasjonell risiko og således også kvaliteten i bankens drift, ligger hos den enkelte linjeleder. Linjelederne avgir årlig en bekreftelse av internkontrollen der det rapporteres oppover i organisasjonen om statusen på internkontrollen innenfor den enkelte organisatoriske enhet. Bekreftelsen danner grunnlaget for forbedringstiltak på identifiserte områder.

I tillegg foretas en løpende gjennomgåelse av anbefalinger fra ekstern revisor som grunnlag for implementering av forbedringstiltak på reviderte områder.

4.7 Forretnings-, omdømme- og strategisk risiko

Definisjon

Banken er eksponert mot følgende vesentlige risikoer i tillegg til de som er gjennomgått i det overstående.

Forretningsrisiko:

Denne risikoen defineres som uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundedadferd.

Omdømmerisiko:

Omdømmerisiko er risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang som følge av sviktende tillit og omdømme i markedet.

Strategisk risiko:

Banken definerer denne risikoen som risikoen for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Gjennomført analyse om kundetilfredshet og positive tilbakemeldinger fra kundene gir trygghet for at banken evner å betjene på et tilfredsstillende servicenivå.